

**ТЕМА 12. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ПРАВОПИСУ СКЛАДНИХ СЛІВ.
ПРАВОПИС СПОЛУЧНИХ ГОЛОСНИХ.
ПРАВОПИС СКЛАДНИХ ІМЕННИКІВ І ПРИКМЕТНИКІВ**

Вправа 1. Перепишіть, вставляючи пропущені сполучні голосні. Усно обґрунтуйте їх вибір.

Дев'яност...річчя, житт...пис, грош...людство, тепл...воз,
овоч...сховище, сам...вчитель, атом...хід, кров...обіг, леж...бок,
сорок...пуд, хімі...терапія, яйц...провід, кост...прав, дв...владдя,
вантаж...потік, бур...лом, бо...здатність, кон...в'язь, прац...здатність,
земл...трус, кра.знавство, свин...пас, житт...здатність, різц...тримач,
шерст...прядильня.

Вправа 2. Складні іменники напишіть разом або через дефіс і поясніть їх правопис.

Мікро/міліметр, пів/Львова, націонал/соціаліст, екс/віце/
прем'єр/міністр, лісо/смуга, людино/година, інженер/механік, лісо/ степ,
літак/снаряд, пів/години, пів/Європи, пасажиро/кілометр, крути/голова,
пів/яблука, нечуй/вітер, мало/літражка, бджоло/ знавство,
багато/тиражка, радіо/фізик, альфа/промені, водо/грай,
Мало/катеринівка, агро/грунто/знавство, Ново/українка, буряко/
комбайн, водо/масло/заправник, барометр/анероїд, авіа/мото/
будування, блок/апарат, Велико/британія, дівчина/красуня, земле/
впорядкування, пів/життя, напів/провідник, життя/буття, жокей/ клуб,
жень/шень, житло/кооперація, земле/трус, пів/лимона, зерно/ елеватор,
стоп/кран, жирно/молочність, фото/монтаж, восьми/ класник,
динамо/машина, динамо/метр, жук/носоріг, пів/Африки, залізо/бетон,
50/річчя, сто/шістдесяти/річчя, євшан/зілля, полин/ трава, дід/хлібороб.

Вправа 3. Випішіть складні прикметники і відповідні їм словосполучення у три колонки: у першу ті, що пишуться разом, у другу – через дефіс, у третю – окремо.

I. Науково/технічний, вісімнадцяти/градусний, атомно/
молекулярний, буряко/збиральний, суспільно/шкідливий, вогняно/
червоний, віце/адміральський, військово/повітряний, арматурно/
зварювальний, зовнішньо/політичний, культурно/освітній, лісо/
захисний, обернено/пропорціональний, індо/європейський, світло/
захисний, яскраво/червоний, різко/виявлений, темно/шоколадний,
темно/шкірий, торгово/кооперативний, ткацько/обробний, рожево/
золотий, суспільно/політичний, жовто/гарячий.

II. Всесвітньо/відомий, колісно/гусеничний, політично/ зрілий, загально/демократичний, золотаво/зелений, вокально/інструментальний, експериментально/дослідний, єдино/кровний, матеріально/технічний, суспільно/корисний, всесвітньо/історичний, електро/акустичний, електронно/ядерний, англо/сакський, близько/споріднений, внутрішньо/політичний, ветеринарно/зоотехнічний, внутрі/класовий, водно/спортивний, вагоно/ремонтний, прямо/залежний, вертикально/свердлильний, афро/азіатський, виробничо/споживчий, північно/атлантичний, радіо/фізичний, лампово/детекторний, спортивно/оздоровчий, критико/бібліографічний, вище/зазначений.

III. Масово/політичний, мовно/стилістичний, лужно/ кислотний, мало/досліджений, морально/побутовий, зерно/очисний, старо/церковно/слов'янський, професійно/кваліфікаційний, м'ясо/рослинний, біло/сніжний, яро/зелений, тепло/прийнятий, роздільно/пелюстковий, соціально/культурний, сніжно/білий, широко/ доступний, м'ясо/консервний, ремонтно/будівельний, соціально/ небезпечний, водо/лікувальний, лічильно/обчислювальний, лісо/ меліоративний, вітро/енергетичний, високо/піднятий, свердлильно/ шліфувальний, логіко/граматичний, м'ясо/яєчний, овоче/ консервний, зерново/тваринницький, ясний/яснесенький, опукло/ ввігнутий.

IV. Високо/кваліфікований, вольт/ампер, вольт/метр, адміністративно/управлінський, азото/добувний, броне/бійний, вище/зазначений, світло/бузковий, водо/газо/непроникний, взаємно/вигідний, взаємо/вигідний, безмежно/відданий, азотно/водневий, повітряно/десантний, воєнно/стратегічний, військово/зобов'язаний, акуратно/складений, гамма/промені, агітаційно/пропагандистський, навчально/оздоровчий, безмежно/самовпевнений, трохи/нижче/згаданий, прямо/пропорційний, всесвітньо/відомий.

Вправа 4. Перепишіть приклади, розкриваючи дужки. Перевірте правопис за “Орфографічним словником”. Поставте наголос. Обґрунтуйте написання.

(Взаємно) ізольований, однозначний, паралельний, перпендикулярний;

(високо) калорійний, піднятий, поважний, поставлений, оплачуваний;

(глибоко) водний, вкопаний;

(далеко) глядний, видний, розташований;
(мало) істотний, відомий, досліджений, відшліфований;
(науково) дослідний, фантастичний, подібний, пояснений;
(суспільно) економічний, корисний, трудовий, небезпечний,
необхідний;
(соціально) свідомий, небезпечний, побутовий;
(прямо) рослий, протилежний, душний;
(швидко) плинний, діючий;
(ясно) блакитний, лиций, вельможний.

Завдання

1. Визначте варіант, у якому всі складні слова пишуться разом.

- I.** Народно/поетичний, лісо/степовий, пів/Миколаєва.
- II.** Східно/слов'янський, темно/синій, народно/визвольний.
- III.** Віце/адмірал, контр/адмірал, контр/наступ.
- IV.** Біло/сніжний, давньо/верхньо/німецька (мова), перекоти/поле.
- V.** Нижче/зазначений, глухо/німий, жень/шень.

У завданнях 2-5 знайдіть слова, де порушена орфографічна норма.

Якщо помилка в одній парі, то позначте в якій саме (**I, II, III**), якщо помилка у двох парах слів – позначте відповідь **IV**, якщо всі відповідають нормам сучасної української літературної мови – відповідь **V**.

2.

- I.** Суперобкладинка, міні-маркет.
- II.** Людино-день, суспільно-корисний.
- III.** Стоп-кран, військово-спортивний.
- IV.** Помилки у двох варіантах.
- V.** Помилки немає.

3.

- I.** Молочно-білий, всесвітньо відомий.
- II.** Унтер-офіцерський, короткогрушоподібний.
- III.** Діаметрально протилежний, водноспортивний.
- IV.** Помилки у двох варіантах.
- V.** Помилки немає.

4.

- I. Трудодень, жовтогарячий.
- II. Вольт-ампер, лісо-меліоративний.
- III. М'ясо-консервний, високоповажний.
- IV. Помилки у двох варіантах.
- V. Помилки немає.

5.

- I. Максi-спідниця, поперечношліфувальний.
- II. Вокально-інструментальний, екстра-пошта.
- III. Розмай-зілля, масовополітичний.
- IV. Помилки у двох варіантах.
- V. Помилки немає.

6. **Визначте, яке з наведених слів не пишеться через дефіс.**

- I. Свят...вечір.
- II. Критико...бібліографічний.
- III. Південно...слов'янський.
- IV. Літературно...художній.
- V. М'ясо...молочний.

У завданнях 7-8 визначте словосполучення або речення, в якому значення виділеного слова пояснено правильно.

7.

- I. Сонце *пряжить* (світить).
- II. *Зозулястий* птах (рябий).
- III. *Упереджена* думка (об'єктивна).
- IV. *Половіють* жита (бовваніють).
- V. Сильно *набубнявіти* (наговоритися).

8.

- I. *Вірогідний* факт (неперевірений).
- II. *Пантрувати* вгору (уважно дивитися).
- III. *Поміркована* людина (нерозсудлива).
- IV. Побачити *калиточку* (скриня).
- V. Сидіти *навпочіпки* (тихо).

9. **Визначте слово, яке логічно сполучається зі словом БДЖОЛЯНИЙ, або вкажіть, що всі іменники поєднуються з ним.**

- I. Вулик.

- II. Мед.
- III. Сім'я.
- IV. Наука.
- V. Усі іменники поєднуються з даним прикметником.

У завданнях 10-11 знайдіть ненормативне словосполучення або вкажіть, що помилок немає.

10.

- I. Стояти просто неба.
- II. Поштива людина.
- III. Наріжна кімната.
- IV. Розпещена дитина.
- V. Помилки немає.

11.

- I. Скрутне економічне положення.
- II. Виборча ділянка.
- III. Вітальна адреса.
- IV. Поштова скринька.
- V. Помилки немає.

12. Визначте, яким фразеологізмом можна продовжити синонімічний ряд ХВОРОБЛИВИЙ, ЗМАРНІЛИЙ – ...

- I. Лантух з маслаками.
- II. Риб'ячим пухом підбитий.
- III. Скупаний у окропі.
- IV. Кров із молоком.
- V. Мало каші з'їсти.

13. З'ясуйте значення фразеологізму ПРОДАВАТИ ЗУБИ.

- I. Наїстися.
- II. Обіцяти, але не виконувати.
- III. Голодувати.
- IV. Без приводу сміятися.
- V. Вести пусті розмови.

14. Визначте слово, яке не відповідає орфоепічній нормі української мови.

- I. Донéсхочу.
- II. Пільговий.
- III. Снідання.

IV. Пулóвер.

V. Роздрібний.

15. Поясніть відмінності у значенні таких слів:

- лісник, лісівник, лісничий, лісовик;
- комфортабельний, комфортний;
- дипломант, дипломат, дипломник;
- збігатися, співпадати;
- периферійний, периферичний.